

O analiză a Procedurii privind accesul la informare și cercetarea documentelor aflate în păstrarea Arhivelor Naționale și câteva concluzii referitoare la aplicarea ei¹

Bogdan Dumitru Aleca

Keywords: *Archives, Access, Preservation, Reading Room*

Unul dintre obiectivele demne de laudă ale instituției Arhivelor din România a fost asigurarea unui acces cât mai larg și facil al partenerilor săi la consultarea documentelor de arhivă. Au fost eliminate o serie de piedici și a fost mărit gradul de transparență al instituției în ceea ce privește documentele deținute. Din păcate, această deschidere s-a suprapus, la SJAN Vâlcea, peste o amputare dramatică din punct de vedere al personalului, astfel încât, în anul 2011, de pe o zi pe alta, instituția s-a văzut văduvită de 25% din personal (din 16 oameni, au plecat 4). Lipsa de personal venea să se suprapună peste o "frenetrie a cercetării" istorice vâlcene la sala de studiu: începând cu anul 2008, creșterea numărului de cercetători, a u. a. studiate, a frecvenței și a copiilor după documentele solicitate a fost constantă, vârful de sarcină fiind atins în anul 2012: u. a. cercetate în 2012: 3.944 față de 1.792 în anul 2008; frecvența: 974 față de 286; copii xerox: 3.878 față de 455. Cifrele sunt concludente și au lansat provocări pentru o mai bună organizare, dar ascund în spate o serie de probleme pe care cel care a gândit un acces mai liber la cercetare nu le-a prevăzut. Ele țin de probleme actuale ale societății românești, mai exact de interminabilul și mereu în schimbare proces de restituire a proprietăților.

Încercăm să semnalăm aici o serie de inadvertențe existente în *Procedura privind accesul la informare și cercetarea documentelor aflate în păstrarea Arhivelor Naționale* [numită în continuare: *Procedura*], modul cum niște principii demne de laudă pot duce la efecte negative pentru documente, și să oferim anumite soluții.

Arhivele au, printre obiective, asigurarea accesului la informare și cercetarea documentelor, dar și păstrarea, prezervarea și conservarea lor. Între aceste obiective esențiale ale instituției Arhivelor din România trebuie să găsim un echilibru, care, în acest moment, este net în favoarea celui de acces la documente datorită incapacității instituționale a Arhivelor Naționale ale României de conservare a documentelor și absolutizării dreptului de acces la cercetarea lor. Un restaurator care este restaurator doar cu numele pentru că nu există bază materială și prevederi bugetare pentru a-și exercita atribuțiile, fiind folosit la rezolvarea cererilor datorită lipsei de personal, un legător care este și îngrijitor, și capacitatea zero a instituției de microfilmare a

---

¹ Materialul a fost redactat în anul 2014, înainte de schimbarea Regulamentului Sălii de studiu, în anul 2015, dar problemele abordate rămân de actualitate.

documentelor pentru a nu mai fi date în cercetare originalele etc., se suprapun peste deschiderea instituției în ceea ce privește cercetarea documentelor, iar aceasta din urmă nu duce, în timp, decât la degradarea lor.

Accesul la cercetare

Procedura stabilește o serie de obiective pentru care pot fi studiate documentele în sălile de studiu ale Arhivelor Naționale, dar omite unul foarte important, stabilit prin Legea nr. 16/1996: folosirea documentelor din Fondul Arhivistic Național se face și pentru informare², o prevedere largă, care lasă fără conținut atât de vehiculata pretenție a instituției noastre de a permite accesul la documente exclusiv în scopuri științifice, jurnalistice, pentru elaborarea unor lucrări științifice, studii, articole, comunicări etc.³ Informarea este o formă de folosire a documentelor, ca și cercetarea sau expunerea lor; de exemplu, Legea Arhivelor permite consultarea documentelor și în scop de informare, iar această pretenție din art. 1.1 este fără conținut și rămâne o simplă afirmație, în măsura în care *Procedura* nu specifică modul concret cum putem refuza accesul la cercetarea documentelor de arhivă celor care nu respectă prevederea acestui articol. Toți cei care vin la sălile de studiu afirmă că fac cercetare istorică și că intenționează să scrie monografiile. Funcționarul public nu are stabilite, în normele interne de lucru, criterii clare privind eliberarea permisului ce cercetător. Apoi, după ce s-a eliberat permisul, persoana devine cercetător, în condițiile *Procedurii*.

Dacă prevederile din *Procedură* se referă la cercetarea documentelor în scop științific ca o condiție de acces la documente, declarația se referă numai la modul de folosire a informațiilor, după cercetarea documentelor, neputând exista o condiționare de eliberare a permisului legată de această declarație, iar declarația este semnată după eliberarea permisului.⁴ Nu înțelegem de ce *Procedura* spune că se cercetează documentele în scop științific, dar declarația se referă la folosirea informațiilor. Sunt două lucruri total diferite. Dacă impunem accesul la sală pentru

---

² Art. 28 din Legea 16/1996, modificată, completată și republicată are următorul conținut: "Documentele care fac parte din Fondul Arhivistic Național al României pot fi folosite pentru: cercetare științifică, rezolvarea unor lucrări administrative, rezolvarea unor lucrări administrative, informări, acțiuni educative, elaborarea de publicații și eliberarea de copii, extrase și certificate."

³ Această limitare subiectivă de cercetare a documentelor exclusiv în scopuri științifice nu există în Franța, Italia sau Belgia. Franța și Belgia nu condiționează în niciun fel cercetarea documentelor în funcție de vreun scop, iar în Italia se precizează că documentele se studiază în scop "personal, administrativ sau științific", dar nevoia cercetării trebuie să fie declarată (atestată) în cererea pentru obținerea autorizației de acces la sala de studiu, însă semnătura urmează după această declarație a scopului cercetării, spre deosebire de cererea de acces cuprinsă în *Procedura* românească, în care declarația are un rol formal, neobligatoriu și nu implică nicio responsabilitate din partea cercetătorului. Ea nu face parte din cererea de acces la cercetare. Este mai degrabă un chestionar, fără legătură cu art. 1.1, destinat îmbunătățirii serviciilor Arhivelor Naționale.

⁴ Prevederea art. 4.2, lit. b, coroborată cu art. 4.4.1, arată clar că semnarea declarației nu condiționează eliberarea permisului, nesemnarea ei putând doar duce la o suspendare "pentru o perioadă de până la trei luni a permisului de acces". Prin urmare, acest act este eliberat în momentul semnării declarației, iar în caz de refuz a semnării ei, solicitantul nu riscă decât o suspendare de până la 3 luni a accesului la cercetare.

cercetare exclusiv științifică, atunci solicitantul trebuie pus să declare că are nevoie de acces pentru cercetare științifică sau jurnalistică, nu să afirme cum va folosi el informațiile, pentru că asupra acestui lucru, după eliberarea permisului de acces, instituția noastră nu mai are niciun control. Iar dacă tot facem acest demers și îi punem să declare una-alta, de ce nu ducem demersul până la capăt și declarația nu cuprinde și obligația de a motiva cu tema științifică cererea de acces la cercetare? După cum se prezintă lucrurile acum, este o hârtie pe care toți cei ce solicită acces o semnează fără să clipească, pentru că toți știu că este o formalitate. *Procedura* nu cuprinde obligația funcționarului de a semnala faptul că are indicii că declarația este falsă și modul cum trebuie să acționeze în acest caz. Este o simplă problemă de birocrație.⁵

Procedura sancționează cu suspendarea permisului de acces numai refuzul de a semna declarația privind folosirea informațiilor din documente în scop științific sau jurnalistic. Ea ar trebui să sancționeze cu anularea dreptului de cercetare pentru persoana despre care se dovedește că a folosit informațiile obținute într-un alt scop decât cel științific.

Propuneri

Afirmația din art. 6.1 trebuie să fie completată cu precizarea obligatorie de către solicitant a scopului cercetării, în cadrul cererii, sub semnătură, în momentul eliberării permisului, iar dacă acesta nu se încadrează în cele enumerate de *Procedură*, să nu se elibereze permis. Altfel, articolul citat rămâne o simplă afirmație, nu o obligație, pentru că obligația presupune și precizarea a ceea ce se întâmplă dacă nu se respectă conținutul enunțat de numitul articol. Ori mergem până la capăt cu pretenția de a admite la studiul documentelor oameni care fac numai cercetare istorică și cerem titlul sau tema de cercetare, iar dacă nu este declarată nu eliberăm permis⁶, ori renunțăm la această pretenție sau lărgim sfera pentru care se pot studia documente gestionate de Arhivele Naționale. Accesul ar trebui acordat nu numai în scopuri științifice, pentru că eu, ca cetățean, am dreptul de a consulta documente, pentru o genealogie, de exemplu, fără a pretinde că fac cercetare istorică. Este un drept privat, de informare. Riscul pentru distrugerea documentelor de arhivă se poate limita nu prin micșorarea numărului cercetătorilor, ci prin măsuri administrative care să le ofere o protecție reală (realizarea de copii, mărirea perioadei după care aceeași persoană poate solicita aceleași documente etc., de exemplu). Astfel de măsuri vor fi detaliate mai jos.

---

⁵ Regulamentul sălii de studiu a rezolvat această problemă incluzând declarația în cadrul cererii de acces la cercetare.

⁶ Iată cum se prezintă cererea Arhivelor Italiei privind eliberarea permisului de acces la cercetare: "Cer să fiu admis la consultarea documentelor pentru un studiu cu titlul ...; pentru un examen/teză de licență/doctorat la prof. ... de la Universitatea .... Facultatea ...; pentru alte motive ..." (cf. *Regulament al Săliilor de Studiu al Arhivelor Centrale ale Statului din Italia*, www.acs.beniculturali.it).

Permisul

Procedura, la capitolul "Definiții ale termenilor", precizează că "cercetător este persoana care solicită/posedă permis de cercetare la sala de studiu și care desfășoară activități în concordanță cu art. 6.1.1. din *Procedură* [s. n.]". Semnul "f" înlocuiește cuvântul "și" sau cuvântul "sau"? În principiu, el înlocuiește cuvântul "sau", așa cum face și în articolele 2.10.4 și 2.10.5 ale *Procedurii*. În funcție de folosirea unuia sau altuia dintre cele două cuvinte, enunțul are înțelesuri total diferite. În primul caz, cercetător poate fi cel care "solicită" dar și "posedă permis"; dacă se folosește cuvântul "sau", cercetător poate fi și cel care "doar solicită permis", dar nu îl posedă încă. Această prevedere intră în contradicție, însă, cu cea care spune că "accesul la cercetare se realizează în baza unui permis de cercetare eliberat gratuit, la cerere" (art. 1.5). Conform acestui ultim articol, cercetarea mijloacelor de informare și a documentelor poate avea loc numai după eliberarea permisului de acces. Până la obținerea acestui act, pe care, de altfel, l-a solicitat și, în funcție de interpretarea primei definiții, este cercetător, solicitantul poate avea acces la instrumentele de evidență, la documente, în general? Clarificarea acestui aspect este importantă în cazul în care cercetătorii din alte localități pot solicita și primi documente în aceeași zi până la ora 12. Dacă nu are permisul eliberat, putem să i le dăm în cercetare? Conform primului enunț, dacă a solicitat permis, este cercetător și are toate drepturile prevăzute de *Procedură*. Conform celei de a doua prevederi a *Procedurii*, nu are acces la cercetare decât în măsura în care posedă un permis, iar eliberarea permisului este de competența șefului instituției. Cererea trebuie să fie preluată, înregistrată, supusă aprobării și numai apoi permisul este eliberat, de către șeful instituției. Sunt pași care necesită timp, iar dacă se respectă strict *Procedura*, accesul în sala de studiu, definită ca "spațiu în care se desfășoară cercetarea" se face numai după eliberarea permisului, deoarece, potrivit art. 1.5 din *Procedură*, "accesul la cercetare se realizează în baza unui permis eliberat gratuit la cerere". Cele două situații ar putea fi clarificate prin accesul în sala de studiu propriu-zisă numai după ce solicitantul este în posesia permisului de acces la cercetare.⁷ Apoi, coroborarea diferitelor prevederi ale *Procedurii* este și o problemă de respect față de publicul Arhivelor Naționale. Solicitantul din altă localitate citește pe internet *Procedura* și vine la sala de studiu convins fiind că va primi documentele spre cercetare dacă îndeplinește condițiile art. 2.3.2. În loc de aceasta, poate primi un răspuns care începe invariabil cu "Păi stați să vedeți, lucrurile sunt mai complicate: trebuie să aveți permis eliberat, documentele trebuie să respecte condițiile enumerate la art. 1.1 ale *Procedurii* etc. (în general, să fie numerotate, certificate)", lucruri despre care art. 2.3.2 nu face vorbire. Așa cum este redactat respectivul articol acum, el nu cuprinde nicio idee referitoare la posibilitatea de a nu putea fi respectat în cazul unor solicitări punctuale, custodele de la sala de studiu trebuind să motiveze refuzul accesului pe loc la documente pe baza altor articole ale *Procedurii*, lucru care creează, cu siguranță, nemulțumiri solicitantului, care nu vede decât prevederea art. 2.3.2, nu și

---

⁷ În Franța, solicitantul unui permis de acces completează cererea și primește legitimația de lector la un birou de înregistrare. *Procedura* nu amestecă cele două lucruri, eliberarea permisului și cercetarea propriu-zisă.

celelalte prevederi, în ansamblu. Din respect față de colaboratorii Arhivelor Naționale, aceștia ar trebui să fie avertizați că prevederea aceluiași articol nu este absolută, ci condiționată de situații obiective.

O problemă importantă ridică și prevederile art. 4.4.1. Acesta stipulează că suspendarea permisului de acces sau anularea acestuia, în funcție de abaterea comisă, revine "conducerii Arhivelor Naționale". În primul rând, nu există o metodologie pe care să o respecte funcționarul în cazurile enumerate la art. 4.3. Bănuim că acesta înaintează un referat șefului direct, acesta îl înaintează conducerii Arhivelor Naționale, care dă un răspuns. Se pot parcurge acești pași într-un interval de timp rezonabil, în așa fel încât cel care nu respectă prevederile art. 4.3 să nu mai fie primit la sala de studiu, sau îl mai primim încă o perioadă de timp până permisul este suspendat sau anulat? Sau, după ce distruge un document, îl mai primim poate 30 de zile, până când vine anularea permisului de la conducerea Arhivelor Naționale? Procedurile trebuie să fie ușor de aplicat și să ajute în muncă, nu să complice existența funcționarilor.

În altă ordine de idei, doar conducerea Arhivelor Naționale anulează "permisul de acces pentru nerespectarea obligațiilor prevăzute la art. 4.3 lit. g-k". Ce îl împiedică pe posesorul vechiului permis să depună imediat o nouă cerere pentru eliberarea unui alt permis de acces? Procedura spune că este anulat sau suspendat permisul de acces, nu accesul în sine. Cum acționează funcționarul în această situație? Refuză primirea cererii? Nu are nicio bază legală. Ca exemplu: am anulat permisul de acces 78/2014. Ce îl împiedică pe cel în culpă să solicite permisul de acces 80/2014, care nu este anulat sau suspendat? Pentru că, așa cum spune *Procedura*, nu se suspendă sau anulează accesul, ci numai permisul care dă acest drept de acces la cercetare, iar un permis nou dă un nou drept de acces la cercetare. Unei persoane care deteriorează o unitate arhivistică i se anulează definitiv dreptul de acces la cercetare sau numai permisul valabil în acel moment? La expirarea celui permis anulat pentru astfel de fapte, această persoană mai poate depune o nouă cerere, pentru un nou permis? Pe de altă parte, este o totală nebuloasă dacă un permis eliberat de o structură județeană dă posibilitatea de acces în toate sălile de studiu ale Arhivelor Naționale. Definiția permisului de cercetare așa ar lăsa impresia, deoarece permisul "este emis de Arhivele Naționale" și oferă "acces la unitățile arhivistice aflate în depozitele Arhivelor Naționale". Acest anunț face referire la instituția globală a Arhivelor Naționale. Conform lui, cu un permis eliberat de SJAN Sibiu, pot studia documente la Vâlcea și în orice altă sală a Arhivelor Naționale. Practica însă diferă. Aceeași persoană primește mai multe permise de acces, dacă studiază la servicii județene diferite ale Arhivelor Naționale. În acest caz, dacă SJAN Sibiu suspendă pe trei luni un permis emis și nu suspendă dreptul de acces la cercetare în general, pe ce bază se refuză la Râmnicu Vâlcea emiterea unui permis de acces la cercetarea documentelor dacă persoana sancționată depune o cerere în acest sens? *Procedura* actuală nu specifică în mod clar dacă suspendarea sau anularea unui permis la o structură județeană atrage după sine și suspendarea sau anularea accesului în toate sălile de studiu ale Arhivelor Naționale și dacă funcționarul poate refuza emiterea unui nou permis; sunt elemente de clarificat. În acest sens, dăm ca exemplu formularea din Codul rutier al României, unde nu se vorbește nicăieri de suspendarea

permisului de conducere (formulă intrată în mentalul colectiv), ci de “suspendarea exercitării dreptului de a conduce” (art. 106, alin. 1, 2 și altele). Arhivele Naționale ar trebui să suspende sau să anuleze dreptul de acces la cercetare, nu permisul de acces la cercetare.

Propuneri

Armonizarea prevederilor *Procedurii* în acest sens și stabilirea clară a etapelor pe care le parcurge solicitantul până la accesul fizic la documente. Cercetător trebuie să fie cel care **solicită și posedă permis**, în acest sens trebuind să fie eliminat semnul dintre cele două cuvinte și să fie înlocuit cu un cuvânt, respectiv cuvântul “și”. Modificarea art. 2.3.2 pentru ca acesta să prevadă clar dacă cercetătorii din alte localități pot primi în ziua prezentării la cercetare, până la ora 12, numai unități arhivistice care îndeplinesc condițiile generale prevăzute de *Procedură* pentru cercetarea documentelor.

Suspendarea sau anularea accesului pentru fapte enumerate la art. 4.2 și 4.3 trebuie să se refere explicit la dreptul de acces al persoanei în culpă la cercetare, nu la permis.

Art. 1.5.2 ar trebui să prevadă că, la eliberarea permisului, solicitantul trebuie să prezinte un act de identitate valabil, dar și o fotografie. În prezent, citește pe internet că are nevoie numai de act de identitate, dar, în practică, i se condiționează eliberarea permisului de aducerea unei fotografii, despre care *Procedura* actuală nu spune nimic (dimensiuni, formă etc.). Este vorba despre respect față de cetățean, care trebuie să afle, în momentul în care se informează pe site-ul Arhivelor Naționale despre condițiile de acces, toate informațiile de care are nevoie.

Anexa 6

În capitolul V, “Descrierea Procedurii”, la art. 1.1.2 se prevede că “în sălile de studiu ale Arhivelor Naționale pot fi cercetate unitățile arhivistice care [...] nu fac parte din categoriile enumerate în anexa 6 din Legea nr. 16/1996 [...]”. O astfel de formulare arată că, pe de o parte, din punct de vedere al genului documentelor, se exclud de la cercetare o serie de documente (de exemplu acte notariale, medicale, de stare civilă etc.) pentru că, potrivit enunțului, se dau în cercetare doar “documentele care nu fac parte din cele enumerate în Anexa 6”. Pe de altă parte, din punct de vedere al termenului de punere în cercetare, tocmai categoriile de documente care “nu fac parte din categoriile enumerate în Anexa 6” (adică cele care nu îndeplinesc termenii legale de punere în cercetare precizate în această anexă) pot fi cercetate, iar nu cele care au îndeplinit termenul după care fiecare categorie de documente din anexă se poate cerceta. Astfel, articolul *Procedurii* le exclude de la cercetare tocmai pe cele care ar trebui, legal, să fie date în cercetare. Prevederea aceasta are un caracter contradictoriu cu cea din același articol care arată că “pot fi cercetate unitățile arhivistice care îndeplinesc termenul legal de punere în cercetare” (de exemplu, un act de stare civilă va putea fi accesibil la cercetare după 100 de ani de la creare, conform legii).

Propunere

Formularea corectă ar fi: "În sălile de studiu ale Arhivelor Naționale pot fi cercetate unitățile arhivistice care [...] îndeplinesc termenele legale de punere în cercetare conform art. 28 și 30 din Legea 16/1996, modificată, completată și republicată", fără a se mai face referire la Anexa 6, parte a art. 30 al legii.

Mijloacele de informare

Tot în capitolul V, "Descrierea Procedurii", la art. 2, indice 2.2 se precizează că "Cercetătorilor li se pun la dispoziție Lista fondurilor și colecțiilor date în cercetare și instrumentele de evidență existente în sălile de studiu (inventare, fișe de inventar, indici cronologici, cataloage, îndrumătoare, fișiere/catalogoage de bibliotecă), pe suport de hârtie sau electronic". Această formulare lasă posibilitatea cercetătorului să consulte și instrumente de evidență ale unor documente care, legal, nu se dau în cercetare (nu au îndeplinit termenul precizat de Anexa 6 și nu sunt incluse în listele documentelor care se dau în cercetare) și astfel, dacă accesul la documentul propriu-zis este interzis, se lasă liber accesul la informațiile cuprinse de acel document. Exemplu: consultarea unui inventar al unor dosare de judecată pentru cauze penale pe anul 1968 poate duce la accesarea și publicarea unor informații de natură a prejudicia imaginea unui condamnat pentru diferite fapte, cu toate că accesul la aceste informații cuprinse de documente este restricționat pe o perioadă de 90 de ani de la crearea lor (numele persoanei, fapta pentru care a fost judecat etc.).

Mai mult, Lista fondurilor și colecțiilor date în cercetare cuprinde un număr mai mic de fonduri arhivistice decât cele deținute de instituție, iar formularea "cercetătorilor li se pun la dispoziție [...] instrumentele de evidență existente în sălile de studiu" obligă custodele să pună la dispoziția cercetătorilor inventare ale unor fonduri care nu sunt în cercetare, deoarece la sala de studiu se află exemplarul 1 al tuturor instrumentelor de evidență ale tuturor fondurilor deținute de instituție, iar *Procedura* spune că se pun la dispoziție cele "existente în sălile de studiu".

Propuneri

Nivelul până la care poate consulta un inventar al documentelor care se încadrează în Anexa 6 trebuie să fie până la nivelul la care pot consulta fizic documentele.

Formularea articolului ar trebui să prevadă clar că se pun la dispoziție numai instrumentele de evidență ale fondurilor care se dau în cercetare.

O altă problemă a acestei prevederi referitoare la instrumentele de evidență, este aceea că *Procedura* permite a se da spre consultare instrumentele de evidență în format electronic, fără a fi creată la Sălile de studiu ale ANR infrastructura necesară: calculatoare la fiecare masă, pentru a da posibilitatea cercetătorului a consulta un eventual CD cu inventarul fondului în format electronic. Sau dăm acces la calculatorul instituției, în care cercetătorii pot accesa fișiere cu inventare în format electronic? Pe de altă parte, normele interne de lucru ale ANR nu fac referire la existența acestor instrumente de evidență în format electronic.

Restudierea dosarelor

O altă problemă este cea creată de termenul extrem de mic după care o unitate arhivistică poate fi cerută iarăși la cercetare de către același cercetător, respectiv o lună de la ultima cercetare. Practica la sala de studiu a demonstrat că sunt foarte frecvente cazurile în care aceleași dosare solicitate de aceeași persoană la intervale mici de timp. Avem unități arhivistice cerute la sala de studiu de aceeași persoană de mai multe ori decât au fost folosite de lucrătorii Arhivelor Naționale în 24 de ani pentru rezolvarea cererilor. De exemplu, dosarul 1/1914, *Obștea Voinegelul*, scos de aceeași persoană de șase ori în 3 ani. Nu este mult pentru un singur cercetător, având în vedere faptul că ele sunt folosite și de angajați și, în paralel, cerute și de alți utilizatori? De câte ori poate o persoană să solicite aceleași documente? În condițiile în care utilizăm numai originalele documentelor la cercetare și rezolvarea cererilor, pentru că nu există copii ale lor, iar de cele mai multe ori ele sunt dezlegate, folosirea lor intensă poate duce la degradarea acestora. Numai lecturând foile de folosire ale unor dosare ale unor fonduri precum *Societatea Carpatina, Judecătoria Brezoi*, fonduri de obști ne vom putea da seama de amploarea fenomenului. Noi am ținut discursul obișnuit, cu cercetarea documentelor în scop științific, dar în lipsa unei prevederi clare pe baza căreia să nu eliberăm permis, o serie de persoane au avut acces la documente, cerând aceleași și aceleași dosare. Pentru anumite u. a., frecvența cercetării devine foarte mare și se vor distruge încet, dar sigur. Chiar cercetători autentici, decât să plătească de mai multe ori 7 lei pentru copiere cu aparat foto a unor documente, datorită acestui termen foarte mic după care pot solicita iar dosarele, notează cotele care îi interesează, iar după adunarea unui material mai numeros care le este necesar pentru reproducere, solicită iarăși acele cote pentru fotografiere.

Propunere

Mărirea perioadei după care o unitate arhivistică poate fi solicitată de aceeași persoană la cercetare și stabilirea unor cazuri excepționale în care ea poate fi totuși consultată sub termenul impus, pe baza unei cereri aprobate de conducerea instituției, în care să fie explicat motivul (lucrarea științifică este în stadiul final și este necesară o ultimă cercetare a documentelor).

Copierea documentelor și a instrumentelor de evidență

Procedura stabilește că cercetătorul are dreptul să solicite copii tip xerox de pe "unitățile arhivistice cercetate". Am avut cazuri în care aceștia au venit după luni de zile de când au cercetat documentele și au făcut cerere pentru xerox, care a trebuit să fie acceptată pentru că era vorba de copii după unitățile arhivistice cercetate, conform art. 2.10 al *Procedurii*. Pentru a evita manipularea documentelor de mai multe ori, *Procedura* ar fi trebuit să dea posibilitatea cercetătorului de a cere copii după documentele aflate la momentul cererii de multiplicare, în cercetare. Formularea actuală este: "cercetătorul poate solicita reproduceri de pe unitățile arhivistice cercetate prin completarea unei cereri".

Regulamentul sălii de studiu trebuie construit pe principiul respectului față de document, față de cetățean, față de instituție și de lucrătorul său. Din acest punct de

vedere, el trebuie să excludă, prin formulări precise, astfel de situații particulare și să prevadă reguli clare privind reproducerea de pe documente, care să nu permită interpretări, atât din partea cetățeanului, cât și din cea a funcționarului. În acest sens, *Procedura* actuală, după ce declară în art. 2.10-2.10.5 că cercetătorul poate solicita "reproduceri" după documentele cercetate și detaliază anumite condiții pentru copii tip xerox și fotocopii cu aparatul cercetătorului, precizează, în art. 2.10.6, că "este interzisă folosirea formelor de reproducere care periclitează integralitatea u. a și a mijloacelor de protecție". O prevedere foarte largă, plină de interpretări. Una dintre ele ar fi că sunt admise toate formele de reproducere, numai să nu afecteze integralitatea u.a. și a mijloacelor de protecție. Corect ar fi fost să se spună că este interzisă reproducerea documentelor dacă procesul de reproducere, nu forma de reproducere, poate periclita integralitatea u. a și a mijloacelor de protecție. Ori, prin această formulare, *Procedura* lasă să se înțeleagă că nu există doar două forme de reproducere de pe documentele cercetate la sala de studiu – copierea tip xerox și fotografierea cu aparat propriu, ci că îi este permis cercetătorului să folosească diverse forme de reproducere, dacă ele nu periclitează integritatea u. a și a mijloacelor de protecție. Or, scanarea este o formă de reproducere, ca și fotografierea sau copia tip xerox. Pe o astfel de interpretare am și avut o reclamație la București, făcută de un jurist, care considera că regulamentul îi permite să realizeze reproduceri după documentele cercetate și cu "micul său xerox" (în realitate, o imprimantă multifuncțională, care funcționa ca un scanner). Dacă *Procedura* românească ar fi precizat, precum cea din Belgia⁸, că în cazul reproducerilor făcute cu aparatul propriu al cercetătorului documentul nu trebuie să vină în contact direct cu acest aparat, totul era lămurit. Regulamentele studiate, din Franța, Italia sau Belgia nu fac economie de cuvinte în această privință, prevăzând reguli clare pentru reproducerea documentelor și categoriile de documente care sunt exceptate de la reproducere. *Procedura* ar trebui să stabilească faptul că în sălile de studiu pot fi solicitate reproduceri tip xerox realizate numai cu mijloacele Arhivelor Naționale și reproduceri fotografice realizate cu aparatul propriu al cercetătorului, iar reproducerea tip xerox se realizează în funcție de mijloacele tehnice ale Arhivelor Naționale.

Formularea ambiguă a articolului 2.10.6 dă posibilitatea unor discuții și interpretări, în sensul că funcționarul argumentează că reproducerea poate afecta documentul, în schimb solicitantul, interesat să intre în posesia copiei, poate susține că nu afectează documentul. Astfel, articolul poate crea un comportament discriminatoriu față de diferiți solicitanți, pentru că xerocopiarea unei hărți cu un

---

⁸ Anexa A a *Regulamentului de ordine interioară a sălilor de studiu ale Arhivelor Statului din Belgia*, din 19 septembrie 2011, precizează: "Pot fi fotografiate [...] documente care nu formează o parte semnificativă a unui fond de arhivă (volume, părți structurale, serii, subfonduri). [...]. Documentul de reproducere trebuie întotdeauna să stea pe masă. [...]. Documentul de fotografiat nu poate fi mai mare decât suprafața mesei. [...]. **Nu poate exista niciun contact între document și aparatul utilizat. Folosirea unui instrument scanner nu este autorizată** [s. n.] (cititor de cod de bare, scanner manual, sau alt scanner). Un trepid fotografic este permis doar dacă utilizarea lui nu deteriorează documentul. În același sens, a se vedea și art. 8 al *Regulamentului Sălilor de consultare a documentelor din Franța*, care precizează 15 cazuri în care nu pot fi fotocopyate documentele.

format mai mare decât A3 nu depinde decât de bunăvoința funcționarului față de solicitant. Funcționarul poate manipula mai intens un document de acest fel pentru a realiza copia solicitată, sau poate invoca formularea interpretabilă a articolului. Să facem comparație cu prevederi ale unor regulamente din țări vest-europene: în Italia se spune clar în Regulament că nu se xerocopiază documente mai mari decât formatul A3, iar în Belgia că nu se reproduc documente ale căror dimensiuni depășesc pe cea a suportului de studiu. Scurt și cuprinzător, atât pentru solicitant cât și pentru funcționar.

Așa cum este tratată problema reproducerilor în actuala *Procedură* (art. 2.10), putem să primim solicitări de a xerocopia, de exemplu, 15 unități arhivistice a câte 250-300 de file fiecare, fără a putea refuza obiectiv cererea, pentru că prevederea din Regulamentul anterior, referitoare la executarea reproducerilor în funcție de posibilitățile tehnice ale Arhivelor Naționale, a fost eliminată. Dacă omul este dispus să plătească, pe ce bază obiectivă refuzăm copierea documentelor? O singură comandă din aceasta poate bloca activitatea instituției.

Propuneri

Scanarea documentelor la sala de studiu să fie explicit interzisă; *Procedura* trebuie să exprime clar ideea că Arhivele Naționale realizează copii în funcție de mijloacele tehnice existente și că nu este obligatoriu a se realiza copii după toate documentele cercetate, conform dorinței utilizatorului; ea trebuie să prevadă restricții bine precizate la copierea de către Arhive a unor documente: restricții referitoare la capacitatea documentului de a fi copiat sau nu (exemple: în Italia nu se reproduc documente a căror dimensiune este mai mare decât A3 sau se pot deteriora ușor; în Franța nu se reproduc documente scrise cu cerneală violetă, deoarece există riscul de ștergere); **precizarea unui număr maxim de reproduceri** executate cu mijloacele Arhivelor Naționale într-un an calendaristic pentru o persoană⁹; Belgia limitează chiar copiile realizate de un singur utilizator asupra unei unități arhivistice, fond sau părți de fond¹⁰.

Derogări pentru cercetarea documentelor

Procedura stabilește dreptul cercetătorului de a solicita documente spre consultare sub termenul de 30 de ani, cu aprobarea șefului instituției, drept reglementat prin lege, dar care nu se refera și la documentele din Anexa 6, pentru care nu există derogări cu privire la termenele stabilite pentru genurile respective de documente. Am avut situații în care ni s-au cerut explicații, pentru că la alte servicii ale Arhivelor Naționale s-au acordat astfel de derogări de la termenul de cercetare pentru categoriile de documente din Anexa 6, cu toate că legea este clară: art. 28: "Documentele care fac parte din FAN pot fi consultate la cerere, de către cetățeni

⁹ Regulamentul sălilor de studiu din Italia precizează: "Fiecare cercetător poate cere maximum 800 fotocopii (în format xerox) pe an școlar."

¹⁰ Referitor la acest aspect, Anexa A a *Regulamentului de ordine interioară a sălilor de studiu ale Arhivelor Statului din Belgia* precizează, în cazul comenzilor de reproducere cu aparatul propriu al cercetătorului: "Pot fi fotografiate [...] documente care nu formează o parte semnificativă a unui fond de arhivă (volume, părți structurale, serii, subfonduri)."

români și străini, după 30 de ani de la crearea lor. [...]. Pentru documentele la care nu s-a împlinit **acest termen** [s. n.], cercetarea se poate face numai cu aprobarea conducerii creatoare sau deținătoare.” Art. 30 stabilește categoriile de documente care se dau în cercetare la termene speciale și nu cuprinde sub nicio formă vreo derogare de la termenele stabilite în Anexa 6. Nu se poate aplica prevederea art. 28 la prevederea art. 30, în condițiile în care art. 28 nu face referire generală la termenul de punere în cercetare a unei categorii de documente, ci specifică clar că derogarea se referă numai la termenul de 30 de ani (cităm: “pentru documentele la care nu s-a împlinit **acest termen** [s. n.]”). În cazul României, legislația nu oferă, precum în cazul Franței sau Italiei, posibilitatea unor derogări de la termenele de punere în cercetare pentru anumite genuri de documente, precum cele din Anexa 6. În sistemul legislativ românesc sunt două reguli: cercetarea documentelor pentru care nu s-a îndeplinit termenul de 30 de ani se poate face la cerere, cercetarea celor din Anexa 6 este posibilă numai la termenele stabilite de aceasta.

Propunere

Respectarea prevederilor legale în vigoare; *Procedura* trebuie să prevadă un tip de cerere pentru acces la documente sub termenul de 30 de ani, care să conțină obligația solicitantului de a oferi informații despre motivul pentru care solicită acces la aceste documente, iar acesta trebuie să țină exclusiv de cercetarea istorică.

Microfilme, documente originale și copii ale lor

“În sălile de studiu ale Arhivelor Naționale se studiază unități arhivistice administrate de instituția respectivă și microfilme din sistemul ANR. Este interzisă cercetarea documentelor de altă proveniență.” Dacă formularea *Procedurii* este clară în ceea ce privește studierea unităților arhivistice, în privința microfilmelor se poate interpreta că la sala de la studiu de la SJAN Vâlcea se pot studia microfilme existente la sala de studiu de la Sibiu, ele fiind în sistemul ANR. Legat de acest capitol, *Procedura* mai prevede (art. 2.4.1-2.4.3) că nu se dau în cercetare, în original, documente anterioare anului 1800 sau documente originale pentru care există “copii”. Or, în condițiile inexistenței unor copii microfilmate ale acestor documente, nu putem să punem la dispoziția cercetătorului decât o copie tip xerox, cel mult eventuale facsimile, în special pentru documentele anterioare anului 1800. Cele două prevederi sunt în dezacord, pentru că prima limitează numai la unități arhivistice și microfilme categoriile de documente ce se pot studia în sălile de studiu ale ANR, interzicând explicit “cercetarea documentelor de altă proveniență”, dar articolele 2.4.1 și 2.4.2 fac vorbire de studierea unor **copii** ale documentelor originale. Cuvântul “copii” este o noțiune care înglobează o mulțime mai mare decât termenul “microfilm”, care face referire la o copie anume, cea microfilmată. Astfel, se utilizează în enunțul inițial un cuvânt cu un înțeles foarte strict (microfilme), ca singura copie acceptată a originalelor la studiu, după care se face referire, în articolele ulterioare, la o noțiune mult mai largă decât cea inițială, pe care o și înglobează (copii). Microfilmele sunt copii, dar copii nu sunt numai microfilmele, ele sunt și facsimilele sau copiile tip xerox. Dacă în sălile de studiu ale ANR nu se studiază decât “unități arhivistice administrate de instituția respectivă și microfilme

din sistemul ANR”, fiind “interzisă cercetarea documentelor de altă proveniență” (așadar, inclusiv documentul provenit prin facsimilarea originalului), pe ce bază se dau în cercetare copii ale documentelor originale, altele decât microfilmele (copii xerox, facsimile etc.)? Existența și posibilitatea de folosire la sala de studiu a acestor din urmă copii nu este reglementată de *Procedură*, fiind chiar interzisă (studiul unor documente de altă proveniență decât unitățile arhivistice administrate de instituția respectivă și microfilme din sistemul ANR este interzisă explicit).

Propunere

Trebuie puse de acord cele două prevederi. Formularea corectă ar fi: “În sălile de studiu ale Arhivelor Naționale se studiază unități arhivistice și microfilme, ori alte forme de reproducere ale documentelor administrate de instituția respectivă. Este interzisă studierea în sălile de studiu a documentelor care nu sunt administrate de instituția Arhivelor din România.”

Dosare legate și nelegate

Procedura stabilește faptul că la sala de studiu pot fi cercetate dosare legate sau nelegate (art. 2.5). Din păcate, prevederile acestea intră în contradicție cu cele ale *Regulamentului privind organizarea și funcționarea Comisiei de Specialitate pentru stabilirea documentelor care nu se dau în cercetare datorită stării necorespunzătoare de conservare (aprobat cu nr. 233/03.07.1996)*. La art. 3, acesta enumeră criteriile după care documentele de toate genurile se încadrează în categoria celor care sunt într-o stare de conservare necorespunzătoare: “volumele sau dosare care trebuie să fie legate înainte de a se da în cercetare sau cele cu legătura degradată”. Acestea sunt primele două criterii după care se poate face încadrarea unei unități arhivistice ca fiind în stare necorespunzătoare de conservare pentru a se da în cercetare. Așadar, acest *Regulament* consideră dosarele nelegate și cele cu legătura degradată ca unități arhivistice aflate într-o stare de conservare necorespunzătoare pentru a fi date în cercetare. Care *Procedură* o aplicăm? Dacă o folosim pe cea a sălii de studiu, nu respectăm *Regulamentul* citat. Dacă întrebuițăm *Regulamentul*, încălcăm *Procedura* privind accesul la documente.

Starea de conservare

Legea 16/1996 stabilește că nu se dau în cercetare documentele dacă “sunt într-o stare necorespunzătoare de conservare, situație stabilită de comisia de specialitate și consemnată într-un proces verbal” (art. 30. alin. 2, lit. c). *Procedura* stabilește același lucru, la modul general, dar uită să precizeze că starea de conservare trebuie consemnată, anterior comenzii cercetătorului, într-un proces-verbal al Comisiei de specialitate. În cazul unei persoane care are dreptul de a primi pe loc documentele, observăm că o unitate arhivistică este într-o stare de conservare care nu permite consultarea ei. La baza refuzului de a o da în cercetare trebuie să stea, conform legii, un proces-verbal al Comisiei de specialitate. Pe ce bază refuzăm accesul la acele documente, dacă starea lor necorespunzătoare de conservare nu a fost consemnată anterior într-un proces-verbal? Potrivit *Procedurii*, are dreptul de a consulta documentele pe loc, iar conform legii nu putem refuza accesul la

documentele degradate fizic decât pe baza existenței unui proces-verbal care stabilește această realitate. *Procedura* a fixat niște termene de aducere la cercetare a documentelor, făcând abstracție de niște prevederi legale pentru cazurile speciale.

Propunere

Armonizarea prevederilor *Procedurii* cu prevederile legale în privința restrângerii accesului la cercetarea documentelor aflate în stare proastă de conservare.

Verificarea materialului arhivistic. Supravegherea

Procedura stabilește obligația custodelui de a verifica materialul arhivistic primit de la cercetător, dar nu precizează dacă verificarea se face la unitate arhivistică sau la file, în condițiile în care se dau în cercetare dosare nelegate. Există foarte multe dosare nelegate, iar în condițiile în care sala de studiu a fost ocupată de lăcătuși, paznici și avocați, lucrătorul Arhivelor este lăsat fără apărare în fața noului "public". Se dau în cercetare unități arhivistice cât mai repede, cât mai multe, nelegate, dar nu a fost suplimentat personalul la sala de studiu pentru supraveghere, bazându-ne doar pe buna credință a cercetătorilor, a căror supraveghere reală nu există. Dacă verificarea se face la filă, timpul necesar este cu mult mai mare, iar în cazul dosarelor nelegate ea se impune, pentru că subtilizarea unei file dintr-un astfel de dosar este floare la ureche pentru cel care dorește cu adevărat acest lucru în sălile de studiu ale Arhivelor Naționale. Media frecvenței este la sală la SJAN Vâlcea de 5-6 cercetători zilnic, dintre care 3-4 fac comenzi sau predau dosare. Conform *Procedurii*, custodele are alte obligații, nu de a supraveghea. Pe aceasta din urmă cine o asigură? Mai ales că nu există termenul "a supraveghea" sau unul dintre derivatele sale în *Procedura* amintită. Permite accesul tuturor la sală, dăm în cercetare dosare nelegate, obligăm custodele la o serie de activități legate de sala de studiu (să nu mai vorbim de sistemul informatic), dar introducem o vagă obligație de a verifica dosarele la returnarea lor. Cum? La filă? Când? Care este timpul alocat acestei operații? Dacă verificarea se face la filă, reținem persoana pe durata verificării? Avem acest drept? De exemplu: dacă examinăm la unitate arhivistică și peste o perioadă se observă că lipsește o filă din dosar, custodele este absolvit de vina de a nu fi verificat respectiva unitate arhivistică la filă sau este culpabil de a nu-și fi realizat sarcinile de serviciu? Să nu mai spunem că, în cazul unor persoane "sensibile", care primesc u. a. dezlegate, noi facem verificarea la filă anterior punerii în cercetare, deoarece pot fi greșeli de numerotare și, în cazul lor, nu se mai poate ști sigur, după cercetare, dacă lipsește o filă, dacă a fost pus un document sau dacă a fost sărită o filă la numerotare.

Propunere

Stabilirea clară a ceea ce trebuie să facă custodele în ceea ce privește verificarea u. a. studiate și alocarea resurselor umane și materiale necesare la sala de studiu pentru îndeplinirea acestei prevederi a *Procedurii*.

Condiționalități privind cercetarea documentelor

Conform *Procedurii*, art. 1.2, în sălile de studiu ale Arhivelor Naționale pot fi cercetate unitățile arhivistice care satisfac următoarele condiții: “nu lezează drepturile și libertățile individuale ale cetățeanului, nu fac parte din categoriile enumerate în Anexa 6 din Legea 16/1996, nu sunt clasificate, sunt inventariate, numerotate, certificate, starea de conservare permite consultarea lor, nu conțin date cu caracter personal”. În principiu, fiecare unitate arhivistică ar trebui răsfoită în prealabil de un lucrător al Arhivelor Naționale pentru a verifica îndeplinirea acestor condiții. Cine poate face acest lucru? Custodele? El este imobilizat la sală toată ziua, primește comenzi de dosare pentru a doua zi. Cum și când poate verifica o astfel de cantitate de documente pentru a fi sigur că ele respectă atâtea condiții impuse? Să nu mai vorbim de documentele care se aduc în aceeași zi la cercetare. Pe de o parte, *Procedura* este strictă în ceea ce privește condițiile pe care trebuie să le îndeplinească documentele pentru a fi cercetate, pe de altă parte face abstracție de timpul și forța de muncă umană necesară pentru a verifica dacă documentele respectă condițiile prevăzute, impunând și termene foarte scurte de punere în cercetare a documentelor (pe loc, pentru persoane din alte localități, până la ora 12, sau a doua zi). Dacă documentele trebuie verificate, urmărindu-se îndeplinirea atâtor condiționalități legate de termene de punere în cercetare, drepturi și libertăți individuale, clasificare a documentelor, să lăsăm posibilitatea de a chema cercetătorul la studiu după verificarea dosarelor. Altfel, totul este o formă fără fond, dar care vulnerabilizează lucrătorul Arhivelor Naționale, care trebuie să țină seama de *Procedură* în ansamblul prevederilor sale. Verificarea acestor condiționalități, în paralel cu respectarea termenelor de aducere a documentelor spre cercetare, nu se poate face în actualele condiții de personal și ale prevederilor *Procedurii*.

În aceeași idee, dacă o unitate arhivistică conține documente care pot fi date în cercetare, dar și unele care nu îndeplinesc condițiile enumerate, cum ar trebui să se procedeze? Nu există mijloace tehnice de blocare a accesului la documentele din dosar care nu ar trebui date în cercetare și ar fi un abuz a bloca accesul la documentele care îndeplinesc condițiile enumerate.

Propuneri

Armonizarea prevederilor privind termenul în care un cercetător poate avea acces la documentele solicitate cu cele privind condițiile pe care trebuie să le îndeplinească aceste documente pentru a fi cercetate; alocarea resurselor necesare pentru verificarea fiecărui document conform prevederilor legale și cele din *Procedură*, înainte de punerea lor în cercetare. Modificarea art. 2.3.2 pentru ca acesta să prevadă clar că cercetătorii din alte localități pot primi în ziua prezentării la cercetare, până la ora 12, **numai unități arhivistice care îndeplinesc condițiile generale prevăzute de *Procedură* pentru cercetarea documentelor.**

Comenzi de documente

Numărul maxim de 30 de unități arhivistice pe care un solicitant le poate primi a doua zi la cercetare este extrem de mare, atât în comparație cu alte sisteme de arhivă din alte țări europene, cât și în raport cu posibilitatea satisfacerii lor conform

prevederilor actuale ale *Procedurii* și resurselor instituției. Problema cea mai mare o pun, în acest caz, dosarele nenumerotate și necertificate. În acest moment, o singură comandă de 15 dosare de acest fel, făcută la ora 15 pentru a doua zi la ora 8,30 nu poate fi satisfăcută. Nu vorbim de mai multe comenzi, ci de una singură. Iar în acest caz nu putem să invocăm prevederile articolului 2.3.4, pentru că vorbim de o singură solicitare, nu de mai multe. Pentru că nu rămâne funcționarului decât o oră și jumătate să scoată din depozit, să numeroteze și să certifice întreg materialul arhivistic solicitat, pentru a respecta întocmai atât prevederile *Procedurii*, cât și drepturile utilizatorului conferite de respectiva *Procedură*. Aceasta nu prevede o oră limită până la care pot fi depuse comenzi pentru a doua zi și nu atrage atenția solicitantului că prevederile articolului 2.3 pot fi puse în practică numai dacă unitățile arhivistice sunt numerotate sau certificate. În caz contrar, din motive obiective, onorarea comenzii putând fi făcută nu a doua zi, ci la o dată convenită de comun acord.

Propunere

Articolul 2.3 ar trebui modificat astfel: “În funcție de numărul și complexitatea comenzilor, este de competența custodelui să stabilească posibilitatea satisfacerii acestora în termenul precizat la art. 2.3, respectiv a doua zi. Numai în aceste cazuri speciale, custodele convine de comun acord cu solicitantul o dată privind accesul la cercetarea documentelor. Solicitantul este informat cu privire la motivul amânării.”

Sanțiuni aplicate

Art. 4.4.1 prevede că se suspendă 6 luni permisul de acces pentru nerespectarea obligațiilor prevăzute la articolul 4.3, lit. a)-f), și că acesta se anulează pentru nerespectarea obligațiilor de la lit. g)-k) ale aceluiași articol. Problema este că pentru fapta de la lit. f) (“sustragerea sau tentativa de sustragere a unităților de arhivistice/unităților de bibliotecă”) se aplică o sancțiune mult mai blândă decât pentru cea de litera k) (“executarea de reproduceri de pe unități arhivistice/unități de bibliotecă fără acordul custodelui”), care se pedepsește cu anularea permisului de acces. Așadar, cel care fură sau încearcă să fure documente din Fondul Arhivistic Național nu îl mai primim 6 luni la cercetare, după care îl invit să își reia vechile obiceiuri, eventual până reușește, iar pe unul care a luat o imagine cu telefonul mobil de pe un document, fără să ceară acordul custodelui, îl eliminăm definitiv de la cercetare! Din acest punct de vedere, *Procedura* nu apără interesul Arhivelor Naționale, considerând că este mai important pentru instituție să nu se fure imagini ale documentelor decât documentele în sine.

Propunere

Aplicarea sancțiunii de anulare a permisului pentru fapta de la lit. f) și cea de suspendare pentru fapta de la lit. k), în acord cu gravitatea fiecăreia dintre cele două fapte.

Registrelle de la Sala de studiu

Cei care au realizat *Procedura* au anulat toate prevederile regulamentelor anterioare, fără a mai prelua aspectele referitoare la registrele de la Sala de studiu. Astfel, formularistica lor, modul de completare, chiar existența lor nu mai sunt reglementate de noile *Proceduri*. Putem spune că ele sunt folosite doar din inerție și în afara cadrului stabilit de noile reglementări.

Aceste *Proceduri* sunt mai mult o informare a cercetătorului despre drepturile și obligațiile sale la sala de Studiu. Ele ar trebui completate cu o serie de prevederi pentru lucrătorii angrenați în deservirea sălii de studiu, prin care să se reglementeze întreaga activitate de la sala de studiu.

Din cele prezentate, se pot trage următoarele concluzii:

- Există prevederi uneori contradictorii, altele vagi, care pot fi oricând folosite împotriva custodelui de la sala de studiu (a se vedea verificarea dosarelor, condițiile pe care trebuie să le îndeplinească documentele date în cercetare versus solicitarea și primirea pe loc a acestora).

- *Procedura* nu ține cont de resursele umane și materiale ale instituției, de problemele societății românești în legătură cu restituirea proprietăților; în acest sens, a fost o greșeală să se prevadă în *Procedură* ștampilarea reproducerilor tip xerox de la sălile de studiu cu același mesaj cu care sunt ștampilate documentele eliberate prin Biroul de Relații cu Publicul, "Executat la ...".

- *Procedura* a simplificat și lărgit accesul la informare și cercetarea documentelor aflate în păstrarea Arhivelor Naționale, dar a deschis oportunitatea unor abuzuri în acest sens din partea celor care nu au nimic de a face cu cercetarea istorică sau cu informarea.

- Toate ideile prezentate s-au cristalizat în timpul activității la sala de studiu, prin confruntare directă cu situațiile prezentate sau cu unele care au fost urmarea directă a unor prevederi neclare ale *Procedurii*. Am căutat să vedem cum alte state au reglementat o serie de aspecte privind consultarea documentelor de arhivă. Astfel, am consultat regulamentele sălilor de studiu din sistemele de arhivă din Franța, Belgia și Italia și am rămas surprins de grija pe care respectivele țări o dau securității documentelor de arhivă în comparație cu procedura românească, unde ideea securității documentelor nu este deloc exprimată.¹¹ Am dat exemple punctuale din aceste regulamente pentru a arăta că se poate realiza o administrare mai riguroasă a accesului la cercetare și reproducere a documentelor, fără a împieta asupra drepturilor cercetătorilor, ci numai spre binele documentului. Din acest punct de vedere, ele impun o serie de condiții de cercetare și reproducere a documentelor care pot fi asimilate de legislația românească.

---

¹¹ Cităm din preambulul *Regulamentului de ordine interioară a sălilor de studiu ale Arhivelor Statului din Belgia*: "Arhivele Statului administrează un patrimoniu unic. Ea vrea să pună fondurile și colecțiile la dispoziția tuturor celor interesați în cele mai bune condiții, dar ele sunt în mod egal responsabile de protecția lor împotriva oricărei pierderi sau stricăciuni. Reguli referitoare la comunicare, consultare și reproducere a documentelor de arhivă sunt deci indispensabile. Contăm pe înțelegerea dumneavoastră."

Propuneri generale

- trebuie realizată o procedură de acces la cercetare destinată utilizatorilor sălii de studiu în care să fie precizări clare privind condițiile de acces, modul de consultare a unităților arhivistice, formele de reproducere admise, modul de realizare și folosire a lor, într-un cuvânt tot ce ar trebui să știe cercetătorul că poate să facă sau să ceară la o sală de studiu a Arhivelor Naționale. O altă procedură trebuie să fie una internă, destinată personalului sălii de studiu, care să detalieze modul concret cum sunt transpuse în practică prevederile privind consultarea documentelor de către cercetători, ca de exemplu:

1. o succesiune logică a etapelor de eliberare a permisului și de acces la documente (stabilirea faptului dacă permisul se eliberează pe loc sau în ce perioadă de timp, după care cercetătorul să aibă acces în sala de studiu);

2. să se prevadă cine, cum și când face verificarea unităților arhivistice solicitate pentru a se vedea dacă îndeplinesc condițiile impuse de *Procedură*;

3. stabilirea clară a modului în care se face verificarea unităților arhivistice predate de cercetători și alocarea resurselor umane și de timp necesare;

4. obligațiile personalului sălii de studiu, inclusiv privind supravegherea cercetătorilor;

5. prevederi despre pașii pe care îi face funcționarul de la o structură județeană pentru aplicarea prevederilor articolelor referitoare la suspendarea sau anularea permisului de către conducerea Arhivelor Naționale și termene clare de timp. Nu putem să așteptăm 30 de zile un răspuns de la București, cu un solicitant care tulbură activitatea sălii de studiu și nici nu îl putem da afară din sală până nu vine răspunsul. Aceste lucruri ar trebui lăsate în seama structurii județene, partea care se consideră vătămată putând ataca la forurile superioare justiția măsurii luate;

6. stabilirea registrelor folosite la sala de studiu, formularistica lor, modul de completare.

- cel puțin în cazul unităților arhivistice nelegate, cercetătorul să nu poată avea pe masă decât o singură unitate arhivistică în cercetare; după ce o predă, primește alta din comanda făcută (este cazul Franței – regulamentul stipulează clar acest lucru din motive legate de siguranța integrității unităților arhivistice¹² și al Italiei – se dau în cercetare doar 3 unități simultan, chiar dacă se pot solicita maximum 6 unități la o comandă);

- stabilirea unui număr maxim de accesări ale unei unități arhivistice de către o persoană la cercetare. Dacă solicită unele documente dintr-un motiv ce ține de informare sau cercetare, aceasta poate avea un termen final, sau dacă nu, îl putem impune noi, ca instituție, prin limitarea numărului de accesări pentru o unitate arhivistică de către o persoană. Refuzul de a asigura accesul la informare sau cercetare al unei persoane care a mai văzut o unitate arhivistică de șase ori înainte nu încalcă cu nimic dreptul său de informare și asigură protecția documentului;

---

¹² Articolul Regulamentului Săliilor de studiu din Franța are următorul cuprins: "Pentru a evita orice risc de amestec accidental, nu este dată spre cercetare decât o singură unitate arhivistică la fiecare cercetător, în lipsa unei derogări particulare acordată pentru motive întemeiate."

- documentele publicate într-o colecție de documente să nu mai poată fi cercetate în original (a se vedea cazul Ungariei);
- micșorarea numărului de unități arhivistice care pot fi cerute printr-o comandă de către o persoană. Un număr maxim de 30 de unități arhivistice care pot fi cercetate într-o zi de o persoană este unul foarte mare din perspectiva siguranței pe care instituția trebuie să o asigure documentelor. Țări ca Franța și Italia impun comenzi individuale cu un număr maxim de zece documente originale, respectiv șase, indiferent de genul lor;
- interdicția clară pentru utilizatori (a se vedea Italia și Belgia) de a copia reproducerea după documentele cerute Arhivelor Naționale pentru un folos strict personal, în scopul utilizării lor într-un scop lucrativ. Orice reproducere trebuie să fie rezervată strict pentru folosință privată¹³;
- *Procedura* să spună clar că nu pot fi accesate documente scrise în limbi străine sau paleografii, dacă respectivul cercetător nu deține cunoștințe necesare pentru citirea documentelor. Au fost numeroase situații în care au fost solicitate la cercetare documente în chirilică (mitrice), li s-a adus la cunoștință solicitanților că sunt scrise cu caractere chirilice, dar au insistat să aibă acces la ele pe motiv "că au mai făcut în școală ceva rusă";
- ștampilarea reproducerilor executate prin sala de studiu cu un mesaj diferit de cel folosit la Biroul de Relații cu Publicul. De exemplu: "Sala de studiu a Serviciului Județean Vâlcea al Arhivelor Naționale";
- coroborarea *Procedurii* de la sala de studiu cu modul de raportare a copiilor efectuate aici, în sensul în care, pentru copiile foto cu aparatul propriu, cercetătorul nu mai este obligat să specifice filele după care face reproduceri (a se vedea anexa nr. 11 a *Procedurii*), ci numai denumirea fondului, partea structurală și cota, dar raportarea cere încă numărul fotografiilor efectuate cu aparatul propriu al cercetătorului (punctul 10.7.3 al *Raportării*).

Am considerat că este necesar să discutăm aceste probleme pentru că lucrurile ar trebui să fie mult mai clare decât le prezintă această *Procedură* acum, atât din respectul instituției față de funcționarul său, cât și față de cetățeni. Nu socotim că noi, ca funcționari, ar trebui să refuzăm eliberarea unui permis unui solicitant venit de la București sau din altă localitate a țării, pentru că nu are poză la el, în condițiile în care *Procedura* vorbește numai de actul de identitate valabil ca o condiție de eliberare a acestui document; nu apreciem că ar trebui să explicăm faptul că nu putem să dăm în cercetare în aceeași zi documente care nu sunt numerotate, în condițiile în care articolul referitor la acest drept al solicitantului are un caracter absolut și nu semnalează unui novice în cercetare că el este condiționat de prevederile articolului 1.2 al *Procedurii*. Nu trebuie să ne justificăm pentru faptul că nu are cine numerota 15 unități arhivistice unui solicitant care depune buletinul de

---

¹³ Anexa A a *Regulamentului de ordine interioară a sălilor de studiu ale Arhivelor Statului din Belgia* precizează: "Folosirea reproducerilor în scopuri private este liberă. Folosirea în scopuri private implică faptul că reproducerea nu pot fi, în niciun caz, difuzate, comunicate sau transmise la terți și că dreptul de a le utiliza nu poate fi egal."

comandă la ora 15 și face comandă pentru a doua zi la ora 8.30, în condițiile în care *Procedura* îi dă acest drept de a cerceta documentele a doua zi (art. 2.3), fără nicio restricție. Dacă instituția își ia față de colaboratori, prin prevederile *Procedurii*, niște obligații, trebuie să fie capabilă să le onoreze în condițiile și la termenele precizate acolo. De aceea, multe din prevederile sale ar trebui coroborate cu capacitatea reală a instituției de a realiza ceea ce prevede *Procedura* referitor la termenele de punere în cercetare a documentelor, la capacitatea de realizare a oricărui număr și a oricărui fel de reproducere solicitate.

A fost o greșeală modul în care au fost implementate procedurile. De multe ori, o nouă normă produce efecte, atât așteptate și pozitive, cât și neașteptate și negative. Esențial este ca legiuitorul să poată primi un *feed-back* de la cei care pun în aplicare norma, iar elementele negative să poată fi corijate, în spiritul normei. Or, fiind custode din 2007, am prins schimbările de procedură din 2011 și 2013, dar nu am participat la nicio discuție despre problemele existente sau generate de aceste proceduri. În aceleași condiții au fost elaborate și alte proceduri, precum cele privitoare la rezolvarea cererilor, de exemplu. În momentul în care au fost realizate *Procedurile* pentru sala de studiu, s-a urmărit doar un singur scop: asigurarea unui acces cât mai larg și facil la documentele de arhivă. Un obiectiv nobil și în acord cu normele europene, care a schimbat mult în bine percepția societății față de instituție, lucru demonstrat de contactul zilnic cu utilizatorii sălii de studiu. În același timp, *Procedura* nu conține elemente de natură administrativă care să îngreudească o utilizare prea intensă a unor documente. Un public mai numeros în sălile de studiu ale Arhivelor Naționale generează necesitatea unor noi abordări în reglementarea cercetării documentelor de arhivă în România, pe care le-am prezentat în această lucrare. Nu este vorba de o modificare radicală a spiritului *Procedurii* față de accesul la documente, care trebuie să fie liber și nediscriminatoriu, ci de măsuri administrative de bun simț, existente și în alte sisteme de arhivă, referitoare la numărul unităților arhivistice cercetate, modul lor de vizualizare, mai ales a celor nelegate, frecvența cu care pot fi cerute de către aceeași persoană, condiții mai stricte de reproducere.

Ca și custode al unor bunuri culturale unice, Arhivele Naționale trebuie să găsească soluții prin care să facă documentele accesibile publicului pe alte căi decât cercetarea, exclusivă, a originalelor. Iar digitizarea acestor documente poate fi răspunsul unui echilibru între necesitatea deschiderii arhivelor către publicul larg și obligația care revine instituției de a proteja materialului de arhivă deținut. Astfel, instituția va putea mai bine să conecteze moștenirea culturală deținută cu cercetătorii și publicul său, în general.

An Analysis of the Procedure Regarding the Access to the Documents Held by the National Archives and a Few Conclusions on its Application
(abstract)

Nowadays archival work has to conform to the needs of the society and its citizens, to be in connection with scientific researchers, genealogy or the accessibility to

legal documents. The rules imposed for archival research define how National Archives of Romania provide access to its collections. The study analyses the rules for accessing public records preserved by the National Archives of Romania, balancing the needs of researchers to get access to unique materials with the needs of the archives to protect the documents from damage. It analyses those rules regarding the research and copy of some documents and how they are represented in the regulations of other European archives.